

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın, *Tarım ve Orman Bakanı İbrahim Yumaklı* tarafından Anayasanın 98 ve İç Tüzüğü'nün 96. ve 99. Maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Öznur Birtin
Hakkâri Milletvekili

Hakkâri ili Yüksekova ilçesine bağlı Dağlıca köyünün mezralarından olan Üçkardeş (Zêre) ve Nerik (Nêrik) mezraları, 1993 yılında kamuoyunun da yakından bildiği güvenlik gerekçeli olaylar nedeniyle zorunlu göçe tabi tutulmuştur. Aradan geçen otuz yılı aşkın süreye rağmen, söz konusu mezralara yönelik kalıcı geri dönüş sağlanamamış, yurttaşların yaşam alanlarıyla olan bağları fiilen koparılmıştır.

Zorunlu göçten bugüne kadar geçen sürede, mezralara yalnızca patika yollarla ulaşım sağlanabilmekte olup, herhangi bir araç yolu inşa edilmemiştir. Bu durum, yerleşim yerlerine erişimi fiilen imkânsız hâle getirmekte; yurttaşların mülkiyet, barınma, üretim ve yaşam haklarını kullanmalarını engellemektedir. Hâlihazırda Üçkardeş ve Nerik mezralarıyla doğrudan bağlantılı yaklaşık 1.500 yurttaş bulunmakta olup, yol yapılması ve idari engellerin kaldırılması hâlinde bu yurttaşlar köylerine geri dönmek istediklerini açıkça ifade etmektedir.

Zorunlu göç öncesinde Üçkardeş mezrasında yaklaşık 1.150, Nerik mezrasında ise 850 kişi yaşamaktaydı. Ancak yurttaşlar, yıllar boyunca yalnızca askerî makamlarca verilen geçici ve süreli izinlerle, köylerinde en fazla birkaç gün kalabilmiş; ardından yeniden ayrılmak zorunda bırakılmıştır. Günümüzde dahi, her ne kadar valilik makamlarınca herhangi bir kısıtlama olmadığı belirtilse de fiiliyatta Yüksekova İlçe Jandarma Komutanlığı'ndan izin alınmadan söz konusu mezralara gidilememektedir. Verilen izinler ise birkaç günle sınırlandırılmakta, bu durum kalıcı yaşamı, tarım ve hayvancılık faaliyetlerini imkânsız kılmaktadır.

Bu uygulamalar, Anayasa'nın 23'üncü maddesinde güvence altına alınan yerleşme ve seyahat özgürlüğü, 35'inci maddesinde düzenlenen mülkiyet hakkı ve 2'nci maddede yer alan hukuk devleti ilkesi ile açıkça çelişmektedir. Ayrıca Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Zorla Yerinden Edilme Rehber İlkeleri ve AIHM içtihatları, yerinden edilen kişilerin güvenli, gönüllü ve onurlu geri dönüşlerinin sağlanmasını devletlerin pozitif yükümlülüğü olarak tanımlamaktadır.

Öte yandan, mezralara ulaşımı sağlayacak yol güzergâhı tamamlandığı takdirde; Yazılı Köyüne bağlı Kapalı, Demirli, Alaso, Çevrecik ve Topacık mezraları da bu yolu aktif biçimde kullanabilecektir. Ancak bu mezralara da hâlen izinle gidilebilmekte, kalıcı dönüşlere müsaade edilmemektedir. Üçkardeş mezrası yolunda bugüne kadar toplam 10 km'lik güzergâhın yalnızca 2 km'lik kısmı tamamlanmış, kalan 8 km'lik bölüm ise yıllardır bitirilmemiştir.

Söz konusu yolun tamamlanması ve mezralara dönüşe izin verilmesi hâlinde, 5.000'den fazla yurttaşın kendi topraklarına geri döneceği ifade edilmektedir. Buna rağmen, bugüne kadar yapılan dilekçe başvuruları ve sözlü talepler karşılıksız kalmış, kamu kurumlarınca verilen hiçbir taahhüt hayata geçirilmemiştir. Özellikle 87 yaşındaki Numan amcanın, kendi köyüne ulaşabilmek için son derece ağır koşullarda yürümek zorunda kalması, yaşanan mağduriyetin insani boyutunu gözler önüne sermektedir.

Beyaztepe, Dilekli, Çanaklı ve Kivona bölgelerinde askerî üslerin kurulmuş olması ve bu alanlarda güvenlik güçlerinin sürekli olarak yaşamlarını sürdürebilmesi, söz konusu mezralara yurttaşların dönüşlerinin de güvenlik gerekçesiyle engellenemeyeceğini göstermektedir. Demokratikleşme ve kalıcı barışın inşası, yerinden edilmiş yurttaşların mekânsal, ekonomik ve toplumsal bağlarının yeniden kurulmasıyla mümkündür.

Bu bağlamda, Hakkâri ilindeki tüm köy ve mezralar bakımından fiilî ve idari kısıtlamaların kaldırılması, ulaşım ve altyapı hizmetlerinin tamamlanması ile kalıcı ve onurlu köye dönüş politikalarının hayata geçirilmesi; teknik bir altyapı meselesinin ötesinde, hak temelli, barışçıl ve demokratik bir kamusal yükümlülük olarak ele alınmalıdır.

Bu bağlamda;

1. Mezralara dönüşlerin engellenmesi nedeniyle tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde yaşanan üretim kayıpları Bakanlığınızca tespit edilmiş midir?
2. Geri dönüşlerin sağlanması hâlinde, yurttaşlara yönelik hayvancılık, tarımsal üretim ve mera destekleri planlanmakta mıdır?
3. Yıllardır kullanılmayan tarım arazileri ve meraların kamusal kaynak israfına yol açtığı değerlendirilmekte midir?
4. Zorunlu göç mağduru üreticilere yönelik pozitif ayrımcı destek programları gündemde midir?
5. Mezralara dönüşlerin kırsal kalkınma ve bölgesel gıda güvenliği üzerindeki olumlu etkileri Bakanlığınızca dikkate alınmakta mıdır?
6. Hakkâri ilinde köylere dönüşlerin engellenmesi nedeniyle tarım arazileri ve meraları aktif olarak kullanılamayan köy ve mezraların sayısı kaçtır; bu durumun yol açtığı üretim ve mera kayıpları Bakanlığınızca tespit edilmiş midir ve köylere dönüşlerin sağlanmasını kırsal kalkınma ve kamusal sorumluluk çerçevesinde ele alarak, bölgeye özgü pozitif tarımsal destek programları uygulanması planlanmakta mıdır?